

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش و فناوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت
جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن بشری، ماد انبویان و اعضاء هیات علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام
فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- 1- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هر گونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می آلاینند.
- 2- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- 3- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- 4- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم با حرمت با دیگران و انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هر گونه حرمت شکنی.
- 5- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- 6- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- 7- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هر گونه پنهان سازی حقیقت.
- 8- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- 9- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی – گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

**مبانی فقهی مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی در
نظام حقوقی ایران**

استاد راهنما:

دکتر ابراهیم یاقوتی

پژوهشگر:

فاطمه علیرضایی فر

تابستان ۱۳۹۶

تقدیم به:

ستاره های همیشه درخشان علم و عمل و اسوه های صبر و ایثار،

و همسر مهربان و فرزندان عزیزم که سنگ صبور لحظه هایم بودند.

شکر و قدردانی:

خدایا، سپاس و ستایش حقیقی، تراست که مبدأ و غایت عالمی و عالم که صورت عینی توست تجلی جمال و جلال ذات حقت می باشد، سپاسی بی حد، تراست که اندیشیدن را به آدمی آموختی و در درون آدمی، جاذبه ای به سوی علم آموزی و کمال یابی به ودیعه نهادی و قرآن را که کتیبه انسان کامل است راهنمای مسیر رشد و کمال آدمی قرار دادی و عشق را که مایه حیات و رمز جاودانگی است به آدمی موهبت فرمودی.

حال که به لطف و عنایت الهی، بعد از گذشت ماه ها تلاش و زحمت کار تهیه و تدوین این رساله به پایان رسید، بی شک با هدایت سالکان طریق و استادان صدیقی بود که با نور علم شان، چراغ راهم بودند و این رساله مرهون توجه و عنایات اساتید ارجمندم می باشد که با عنایت و شکیبایی خود اینجانب را در تمام لحظات یاری نمودند؛ لذا بر خود لازم می دانم که از تمام اساتید خوبم، از جمله جناب حجه الاسلام والمسلمین دکتر خزائی و جناب آقای دکتر مهماندوست نهایت قدردانی را داشته بخصوص استاد بزرگوارم، جناب آقای دکتر یاقوتی به عنوان استاد راهنمایم، نهایت سپاسگزاری را دارم. برای همه عزیزان خالصانه از درگاه حق، سلامت و سعادت را مسئلت می نمایم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب فاطمه علیرضایی فر دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۳۰۳۰۲۹۸۴ در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی که در تاریخ ۹۶/۶/۲۱ از پایان نامه خود تحت عنوان: مبانی فقهی مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی در نظام حقوقی ایران با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

(فرم ب)

فرم اطلاعات پایان نامه های کارشناسی ارشد

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۴۰۷۹۵۲۰۲۴
نام و نام خانوادگی دانشجو: فاطمه علیرضایی فر شماره دانشجویی: ۹۳۰۳۰۲۹۸۴ تعداد واحد پایان نامه: ۶ تاریخ صدور کد: ۹۶/۱/۲۰	تاریخ تصویب پروپوزال: ۹۵/۱۱/۱۷ سال و نیمسال اخذ پایان نامه ها: دوم ۹۵-۹۶ نام و نام خانوادگی استاد راهنما: دکتر ابراهیم یاقوتی نام و نام خانوادگی استاد مشاور/داور: دکتر احمدرضا خزائی - دکتر محمد اسدی مهماندوست
تاریخ دفاع از پایان نامه: ۹۶/۶/۲۱ رشته تحصیلی: الهیات - فقه و مبانی حقوق	نمره پایان نامه به عدد: ۱۸ نمره پایان نامه به حروف: هجده
عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد: مبانی فقهی مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی در نظام حقوقی ایران	
<p>چکیده پایان نامه: (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج بدست آمده):</p> <p>اگرچه امروزه بشر در قبال اعمال زیانبار خود مسئول هستند اما از آن جا که در کشور ما مسئولیت مدنی دولت بر مبنای تقصیر استوار است، جبران بسیاری از خسارات وارده به محیط زیست با مشکل روبرو می شود. از این رو بهتر بود که برای عاملان خسارت و آلودگی های زیست محیطی مسئولیت محض در نظر گرفته شود. لطمه به محیط زیست و خسارت ناشی از آن، یکی از مشکلاتی است که جامعه امروزی با آن مواجه است و اینکه روزانه محیط زیست به طرق گوناگون مورد ایراد خسارت و لطمه های جدی قرار گرفته، اما صرف نظر از اینکه این خسارات متوجه شخص خاصی گردد، بدون جبران رها مانده و کسی این مسئولیت را بر دوش نمی کشاند، لذا با توجه به لزوم جبران هر نوع ضرر یا زیان، در اکثر نظام های حقوقی، مطالعه، ارزیابی و بحث از مسئولیت ناشی از خسارت به محیط زیست، از جایگاه ویژه ای در علم حقوق برخوردار خواهد بود. بر این اساس، تلاش بر این است که مبنای این مسئولیت با نگاه به دیدگاه های فقه اسلامی و حقوق ایران مورد تبیین و واکاوی قرار گرفته و مبنای مناسب برای این خسارات در نظر گرفت. چرا که، فقه و حقوق اسلامی، نسبت به تکلیف عمومی حفاظت از محیط زیست و جبران خسارت ناشی از لطمه به محیط زیست، بیگانه نیست ولی قواعد مرسوم آن در پاسخگویی به این موضوع و منافع و حقوق عمومی کارآمد نیست. بدین جهت در این پژوهش تلاش گردیده تا ابتدا تعریف جامع و کاملی از محیط زیست ارائه گردد آنگاه دیدگاه های فقه و حقوقدانان در این مورد تحلیل و ارزیابی گردد و در ادامه به مبانی فقهی مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی در نظام حقوقی ایران پرداخته شود.</p> <p>واژگان کلیدی: مبانی فقهی، خسارت، محیط زیست، مسئولیت، نظام حقوقی ایران.</p>	

توجه: ۱- این فرم باید تایپ شده تحویل داده شود. ۲- چکیده فوق همان چکیده پایان نامه است.

مناسب است / مناسب نیست

نظر استاد راهنما

تاریخ و امضاء:

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات و مفهوم شناسی
۴	۱-۱- بیان مسئله
۴	۱-۱-۲- اهمیت و ضرورت
۵	۱-۱-۳- اهداف
۵	۱-۱-۳-۱- اهداف اصلی
۵	۱-۱-۳-۲- اهداف فرعی
۶	۱-۱-۴- سؤالات
۶	۱-۱-۴-۱- سؤالات اصلی
۶	۱-۱-۴-۲- سؤالات فرعی
۶	۱-۱-۵- فرضیات
۶	۱-۱-۵-۱- فرضیه اصلی

۶.....	۱-۱-۵-۲-فرضیه فرعی.....
۷.....	۱-۱-۶-روش تحقیق.....
۸.....	۱-۱-۷-پیشینه تحقیق.....
۱۰.....	۱-۱-۸-ساماندهی تحقیق.....
۱۰.....	۱-۲-مفهوم شناسی.....
۱۰.....	۱-۲-۱-مبانی.....
۱۰.....	۱-۲-۱-۱-مفهوم مبانی در لغت و اصطلاح.....
۱۱.....	۱-۲-۲-مفهوم فقه.....
۱۱.....	۱-۲-۲-۱-مفهوم فقه در لغت.....
۱۲.....	۱-۲-۲-۲-مفهوم فقه در اصطلاح.....
۱۳.....	۱-۲-۳-مسئولیت.....
۱۳.....	۱-۲-۳-۱-مفهوم مسئولیت در لغت.....
۱۳.....	۱-۲-۳-۲-مفهوم مسئولیت در اصطلاح.....
۱۳.....	۱-۲-۴-اقسام مسئولیت.....

۱۳.....	۱-۲-۴-۱-مسئولیت مدنی
۱۴.....	۱-۲-۴-۲-مسئولیت کیفری
۱۵.....	۱-۲-۴-۳-مسئولیت اخلاقی
۱۶.....	۱-۲-۵-خسارت
۱۶.....	۱-۲-۵-۱-مفهوم خسارت در لغت
۱۷.....	۱-۲-۵-۲-مفهوم خسارت در اصطلاح
۱۸.....	۱-۲-۶-محیط زیست
۱۸.....	۱-۲-۶-۱-مفهوم محیط زیست در لغت
۱۸.....	۱-۲-۶-۲-مفهوم محیط زیست در اصطلاح
۲۰.....	۱-۲-۷-خسارت زیست محیطی در لغت و اصطلاح
۲۲.....	فصل دوم: مبانی فقهی و حقوقی
۲۳.....	۲-۱-۱-مبانی فقهی
۲۳.....	۲-۱-۱-۱-دلیل عقل
۲۵.....	۲-۱-۱-۲-قرآن کریم

عنوان

صفحه

- ۳۰..... ۲-۱-۱-۳- سنت
- ۳۱..... ۲-۱-۱-۴- قواعد فقهی مرتبط با محیط زیست
- ۳۲..... ۲-۱-۱-۴-۱- قاعده لا ضرر
- ۳۵..... ۲-۱-۱-۴-۲- قاعده اتلاف
- ۳۶..... ۲-۱-۱-۴-۳- قاعده تسبیب
- ۳۷..... ۲-۱-۱-۴-۴- قاعده ضمان علی الید
- ۳۸..... ۲-۱-۱-۴-۵- نظریه تقصیر
- ۳۹..... ۲-۱-۱-۴-۶- قاعده سلطه
- ۴۰..... ۲-۱-۱-۴-۷- قاعده مصلحت
- ۴۲..... ۲-۱-۱-۵- نهادها
- ۴۲..... ۲-۱-۱-۵-۱- انفال
- ۴۴..... ۲-۱-۱-۵-۱-۱- تحلیل انفال و محیط زیست
- ۴۶..... ۲-۱-۱-۵-۲- حسبه
- ۴۷..... ۲-۱-۱-۵-۳- مالکیت

۲-۱-۱-۶- احکام زیست محیط	۴۸
۲-۱-۲- مبانی حقوقی	۵۰
۲-۱-۲-۱- مبانی مسئولیت مدنی در حقوق	۵۰
۲-۱-۲-۲- ماهیت مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی	۵۰
۲-۱-۲-۳- تعیین قانون حاکم بر مسئولیت مدنی نشأت گرفته از خسارت های زیست محیطی در	
نظام حقوقی ایران	۵۵
۲-۱-۲-۱-۳- تعیین قاعده کلی حل تعارض	۵۶
۲-۱-۲-۲-۳- تبیین قاعده حل تعارض خاص خسارات زیست محیطی	۵۷
فصل سوم: خسارات زیست محیطی در نظام حقوقی ایران	۵۹
۳-۱- خسارات محیط زیست در نظام حقوقی ایران	۶۰
۳-۲- تخریب محیط زیست	۶۳
۳-۳- سیاست گذاری های حقوقی در عرصه داخلی	۶۴
۳-۱-۳- سیاست گذاری های حقوقی محیط زیست قبل از انقلاب	۶۴
۳-۲-۳- سیاست گذاری های حقوقی محیط زیست بعد از انقلاب	۶۶

عنوان	صفحه
۳-۴-جرائم زیست محیطی	۷۱
۳-۴-۱-تعریف جرم زیست محیطی	۷۱
۳-۴-۲-قانون مجازات اسلامی و مسائل زیست محیطی	۷۳
۳-۴-۲-۱-ابعاد موضوعی ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی	۷۳
۳-۴-۳-ضمانت اجراهای محیط زیست	۷۴
۳-۴-۳-۱-ضمانت اجرای قضایی برحق محیط زیست	۷۶
نتیجه گیری	۷۹
پیشنهادات	۸۰
منابع	۸۱
۱- منابع فارسی	۸۲
۲- منابع عربی	۸۶
۳- منابع لاتین	۹۱
چکیده انگلیسی	۹۲

چکیده:

اگرچه امروزه بشر در قبال اعمال زیان بار خود مسئول هستند اما از آن جا که در کشور ما مسئولیت مدنی دولت بر مبنای تقصیر استوار است، جبران بسیاری از خسارات وارده به محیط زیست با مشکل رو به رو می شود. از این رو بهتر بود که برای عاملان خسارت و آلودگی های زیست محیطی مسئولیت محض در نظر گرفته شود. لطمه به محیط زیست و خسارت ناشی از آن، یکی از مشکلاتی است که جامعه امروزی با آن مواجه است و این که روزانه محیط زیست به طرق گوناگون مورد ایراد خسارت و لطمه های جدی قرار گرفته، اما صرف نظر از این که این خسارات متوجه شخص خاصی گردد، بدون جبران رها مانده و کسی این مسئولیت را بر دوش نمی کشاند، لذا با توجه به لزوم جبران هر نوع ضرر یا زیان، در اکثر نظام های حقوقی، مطالعه، ارزیابی و بحث از مسئولیت ناشی از خسارت به محیط زیست، از جایگاه ویژه ای در علم حقوق برخوردار خواهد بود. بر این اساس، تلاش بر این است که مبنای این مسئولیت با نگاه به دیدگاه های فقه اسلامی و حقوق ایران مورد تبیین و واکاوی قرار گرفته و مبنای مناسب را برای این خسارات در نظر گرفت. چرا که، فقه و حقوق اسلامی، نسبت به تکلیف عمومی حفاظت از محیط زیست و جبران خسارات ناشی از لطمه به محیط زیست، بیگانه نیست ولی قواعد مرسوم آن در پاسخ گویی به این موضوع و منافع و حقوق عمومی کارآمد نیست. بدین جهت در این پژوهش تلاش گردیده تا ابتدا تعریف جامع و کاملی از محیط زیست ارائه گردد آن گاه دیدگاه های فقها و حقوق دانان در این مورد تحلیل و ارزیابی گردد و در ادامه به مبانی فقهی مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی در نظام حقوقی ایران پرداخته شود.

واژگان کلیدی: مبانی فقهی، خسارت، محیط زیست، مسئولیت، نظام حقوقی ایران.

مقدمه:

گذشت زمان و فزونی جمعیت، کره خاکی را با مشکلات عدیده‌ای مواجه می‌سازد. یکی از آن‌ها رو به اتمام نهادن مواهب نهفته در دامان طبیعت است. اشتراک انسان‌ها در مالکیت و بهره‌وری از منابع طبیعی و حس سودجویی و فزون‌طلبی، ابزارهای پیشرفته صنعتی، تهدید روزافزونی نسبت به منابع و حقوق انسان‌ها محسوب می‌گردد.

موضوع حقوق محیط زیست، از موضوعات جدیدی است که انسان معاصر، به طور جدی با آن روبه‌رو است. یکی از ابعاد آن، مسئولیت مدنی ناشی از تخریب محیط زیست است، که بیانگر نوع مسئولیت در نظر گرفته شده برای تخریب‌گران محیط زیست است.

بدون شک محیط زیست سالم یکی از نعمات الهی و بخشی از نظام خلقت می‌باشد که ریشه در جهان بینی توحیدی دارد؛ یعنی جهان و هر آنچه که در اوست، تصویری از خداوند واحد است. در اسلام هر گونه رفتاری که منجر به فساد در عرصه محیط زیست شود نهی شده است، چرا که خداوند بارها در قرآن کریم درباره ایجاد فساد در روی زمین هشدار داده است به این سبب کردار انسان را در مواجهه با محیط زیست، باید نظارت و کنترل کرد و علاوه بر تنبیه افرادی که به محیط زیست آسیب می‌رسانند، به آنهایی که از نتیجه سوء کردارشان بر محیط زیست بی‌خبرند هشدار می‌دهد.

البته عدم وجود حقوق محیط زیست در عرض سایر شاخه‌های حقوق اسلامی از قبیل جزایی، خصوصی، تجارت و... را باید به تفاوت‌های اساسی و عمیقی که میان مبانی فلسفی اسلام و جهان اسلامی با مدرنیته وجود دارد برگرداند. به بیان دیگر حقوق محیط زیست حقوق واکنش انسان مدرن به بلیه‌ای مدرن است که در جهان ماقبل مدرن نمی‌توان نشانه‌ای از وجود آن پیدا نمود.

فصل اول:

کلیات و

مفهوم شناسی

۱-۱- کلیات

۱-۱-۱- بیان مسئله:

با توجه به تخریب بیش از حد محیط زیست در چند دهه اخیر که اغلب ناشی از فعالیت های انسانی است، موضوع حفاظت از محیط زیست مورد توجه دولت ها و قانون گذاران قرار گرفته است. در این میان یکی از حمایت هایی که می توان از محیط زیست به عمل آورد بحث مسئولیت خسارت زیست محیطی در فقه و نظام حقوقی کشور است که این خود می تواند این زمینه را برای حمایت از محیط زیست فراهم آورد. در حقوق داخلی ایران مسئله حفاظت از محیط زیست در عالی ترین سند حقوقی کشور یعنی قانون اساسی، اصل پنجاهم^۱ مورد توجه قرار گرفته است. ضمن اینکه شرع مقدس اسلام در قانون گذاری فعلی ایران برابر اصل چهارم^۲ و هفتاد و دوم^۳ قانون اساسی نقش تعیین کننده دارد. در عین حال در شرع مقدس اسلام نسبت به مسئله حفاظت از محیط زیست در آیات و روایات توجه شده است. بدین ترتیب موضوع آسیب ها و چالش های زیست محیطی یکی از مهم ترین معضلاتی است که انسان معاصر را با چالش جدی روبه رو کرده است و پژوهش حاضر در صدد آن است که مبانی فقهی مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی را در نظام حقوقی کشور مورد بررسی قرار دهد

۱-۱-۲- اهمیت و ضرورت:

عصری که ما در آن زندگی می کنیم عصر ارتباطات و اطلاعات است، عصری که تمام جهان به نحوی با یکدیگر در ارتباط اند ولی، در کنار پیشرفت های فنی دقیق، متأسفانه فرهنگ کشورها رشدی نکرده

۱- اصل ۵۰: در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط زیست که نسل امروز و بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشد، وظیفه عمومی تلقی می گردد از این رو فعالیت های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

۲- اصل ۴: کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر این ها باید براساس موازین اسلامی باشد، این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهاء شورای نگهبان است.

۳- اصل ۷۲: مجلس شورای اسلامی نمی تواند قوانینی وضع کند که با اصول و احکام مذهب رسمی کشور یا قانون اساسی مغایرت داشته باشد.

است و با توجه به معضل فزونی جمعیت و گرسنگی ۵۰۰ میلیون انسان در دنیا هیچ کشور ثروتمندی در مسیر فرهنگ گامی بر نمی دارد. از تبعات این معضل فرهنگی مشکل محیط زیست است. توسعه صنعتی و شهری هر روز بر آلودگی بیش تر محیط زیست می افزاید و نگرانی ها نسبت به حقوق نسل های آینده سازمان ملل را بر آن داشته که کمیته ای تحت عنوان (شورای نسل آینده) تأسیس نماید تا شانس زنده ماندن نسل های آتی را در راستای همزیستی مسالمت آمیز بالا برد.

تخریب و آلودگی محیط زیست همه روزه زیان های مستقیم و غیر مستقیم فراوانی را به انسان ها وارد می نماید، به طور مثال بر اساس گزارش بانک جهانی خسارات ناشی از آلودگی هوا در ایران معادل ۶/۱ درصد تولید ناخالص داخلی ایران است و کشور ایران از نظر آلودگی هوا رتبه ۱۱۷ بین ۱۳۳ کشور را دارد و خسارات ناشی از مرگ و میر بر اثر آلودگی هوا سالانه ۶۴۰ میلیون دلار برآورد می شود.

فقه تئوری اداره انسان از مهد تا لحد است و قرار است پاسخ گوی مشکلات زندگی دنیایی مردم و آبادانی آخرت آنها باشد و قطعاً نمی تواند در مقابل چنین خطراتی که زندگی انسان های امروز و نسل های بعد از آن را تهدید می نماید بی تفاوت باشد. موضوع شناسی مناسب و مطالعه مبانی مسئولیت مدنی افراد و دولت ها و روشن کردن مفاهیم مهم مربوط به این مسئولیت، مثل مفهوم زیان، تخریب، خسارت به محیط زیست و این که طالب چنین خساراتی به محیط زیست چه کسی است و دولت در این میان چه نقشی دارد و معضلات سر راه را که در سطح جهانی وجود دارد، فقه چگونه پاسخ می دهد، همه و همه از نکاتی هستند که ضرورت گفتگوهای فقهی در زمینه محیط زیست را دو چندان می نماید.

۱-۱-۳-اهداف:

۱-۱-۳-اهداف اصلی:

بررسی مبانی فقهی مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی در نظام حقوقی ایران.

۱-۱-۳-۲-اهداف فرعی:

۱- تبیین مفهوم خسارت های زیست محیطی.

۲- تبیین مبانی فقهی و حقوقی خسارت های زیست محیطی.

۳- تبیین خسارت های زیست محیطی در نظام حقوقی ایران.

۱-۱-۴ سوالات:

۱-۱-۴-۱ سوالات اصلی:

پس از بررسی ضرورت بحث از فقه و حقوق محیط زیست، به اختصار به طرح سؤالی در این زمینه می پردازیم که راه گشای مباحث بعدی خواهد بود.

۱- مبانی فقهی مسئولیت ناشی از خسارت های زیست محیطی چیست؟

۱-۱-۴-۲ سوالات فرعی:

۱- مفاهیم خسارات زیست محیطی چیست؟

۲- مبانی خسارات زیست محیطی در فقه و حقوق چیست؟

۳- نگرش نظام حقوقی ایران به محیط زیست چگونه است؟

۱-۱-۵-۱ فرضیات:

۱-۱-۵-۱-۱ فرضیه اصلی:

۱- شرع مقدس اسلام محیط زیست را مورد توجه قرار داده و دستورات و الزاماتی در جهت حفظ محیط زیست دارد.

۱-۱-۵-۲ فرضیه فرعی:

۱- بررسی مفاهیم درست خسارات زیست محیطی می تواند در تبیین مبانی آن راه گشا باشد.

۲- خسارت در فقه اسلامی تعریف شده و مبانی و اصولی در آن درباره خسارات زیست محیطی مورد توجه قرار گرفته است.

۳- در قانون اساسی کشور، قوانینی در مورد خسارت های زیست محیطی وجود دارد که آن را مورد حمایت قرار می دهد.

۱-۱-۶- روش تحقیق:

روش تحقیق این پژوهش توصیفی- تحلیلی می باشد و مشتمل بر مراحل زیر است:

مرحله نخست: گرد آوری مطالب و اطلاعات پایه؛ در یک مطالعه کتابخانه ای و اسنادی، پژوهش ها و منابع موجود داخلی و مرتبط با موضوع جمع آوری و طبقه بندی شد.

مرحله دوم: بررسی، تجزیه و تحلیل، تعیین کیفیت و طبقه بندی اطلاعات کسب شده؛ در این مرحله به بررسی کیفیت اطلاعات، بررسی صحت اطلاعات و تفکیک و دسته بندی اطلاعات پرداخته شد.

مرحله سوم: تحلیل؛ اطلاعات مورد نیاز در رابطه تحقیق به وسیله مراجعه به کتاب ها، پایان نامه ها و مقالات مربوط با روش تحلیلی و توصیفی، جمع آوری گردید.

مرحله چهارم: نتیجه گیری و ارائه نتایج برتر؛ در انتهای پژوهش پس از فیش برداری از منابع موجود و جمع آوری به تجزیه و تحلیل مواد قانونی مرتبط پرداخته شد.

مرحله پنجم: تهیه و تدوین گزارش نهایی پایان نامه